

Volum apărut cu sprijinul
Grupului Civic pentru Patrimoniu Cultural

© Editura EIKON

București, Str. Smochinului nr. 8, sector 1,
cod poștal 014606, România

Difuzare / distribuție carte: tel/fax: 021 348 14 74
mobil: 0733 131 145, 0728 084 802
e-mail: difuzare@edituraeikon.ro

Redacția: tel: 021 348 14 74
mobil: 0728 084 802, 0733 131 145
e-mail: contact@edituraeikon.ro
web: www.edituraeikon.ro

Editura Eikon este acreditată de Consiliul Național
al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (CNCSIS)

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ISBN: 978-606-711-922-0

Fotografiile de pe copertă sunt preluate din colecțiile
Iurie Svet și Iurie Cojocaru

Tehnoredactor: Mihaiță Stroe

Editor: Valentin Ajder

CHIȘINĂU, Evocări interbelice

Ediție îngrijită și argument de Diana Vrabie

Cuvânt de însoțire de Adrian Dinu Rachieru

EIKON

București 2018

<i>Cuvânt de însoțire .....</i>	5
<i>Argument .....</i>	8
Mihail SADOVEANU	
<i>Ziua de 24 ianuarie la Chișinău .....</i>	17
Ion C. TEODORESCU	
<i>Impresii din Basarabia .....</i>	23
Ion D. ȘTEFĂNESCU	
<i>Un cuget înnoitor în pictura bisericească (Soborul din Chișinău) .....</i>	30
Constantin FILIPESCU și Eugeniu N. GIURGEA	
<i>Chișinău .....</i>	42
Mihail SADOVEANU	
<i>Chișinău. Aspekte din 1919.....</i>	48
Eugen DÂRZEU	
<i>Însemnări răzlețe. Chișinăul .....</i>	52
Nicolae N. BELDICEANU	
<i>Teatrul popular din Chișinău .....</i>	56
Raul MIRCESCU	
<i>Impresiunile lui Puiu Iancovescu .....</i>	59

Zgomotele Chișinăului 212

V. AGRONOMU

Biserici din Chișinău. Biserica cimitirului 214

Dominte TIMONU

Panorama Chișinăului văzută printre arbori 216

George Dorul DUMITRESCU

Scrisoare Chișinăului

Tristeții și bucuriile din Chișinăul meu 219

***Patru ani de mari realizări municipale la Chișinău 225

Dimitrie P. MICȘUNESCU

Chișinău 233

Volbură POIANĂ-NĂSTURAŞ

Ce a văzut un consumator într-un restaurant din Chișinău 237

Eubebiu CAMILAR

Prin codrii Orheiului 240

Gala GALACTION

În vacanță 243

Laurențiu FULGA

Chișinău – orașul basmelor

Reportaj cu dragoste, vutcă, balalaici și moarte 246

George Dorul DUMITRESCU

Chișinău 267

Eufrosina SIMIONESCU

Amintiri din Chișinău 279

Teodor RÂȘCANU

Biserica „Râșcanovca” din Chișinău 289

Gheorghe G. BEZVICONI

Patruzeci de ani din viața Basarabiei (1877-1917) 297

Ecourile revoluției la Chișinău 297

Geo BOGZA

Misterele Chișinăului 300

Constantin Virgil GHEORGHIU

Arde Chișinăul! 310

Laurențiu FULGA

Chipurile Chișinăului 313

Orașul de la răsărit 319

Gala GALACTION

Scrisori basarabene 336

Gheorghe G. BEZVICONI

Chișinăul romantic 339

Iosif E. NAGHIA

Chișinăul de ieri 349

George Dorul DUMITRESCU

Orașul din amintire 354

ANEXE

Ştefan CIOBANU

Orașele 359

Chișinăul 363

Minidicționar al autorilor antologați 379

Reșuflétul etnică ale chișinăuenilor își cultivă ospitalitatea solară, sentimentalismul anacronic, pigmentat cu o anume exaltare permanentă, în ani de grație istorică, aşa cum rezultă din acest splendid fragment semnat de Gheorghe G. Bezviconi: „Vizitatorilor, care cunoșteau, doar, două-trei străzi din bulevardele largi și drepte ale capitalei Basarabiei, care admirau verdeața șerpuitoare a grădinilor noastre, le părea adeseori, că în dosul zidurilor groase ale caselor puțin stilizate, dar cu un bogat interior, se ascundea o viață străină, oameni departe de a fi înțeleși de cei de astăzi. Primul contact risipea, însă, această neîncredere, deoarece în fața oaspeților apăreau niște Moldoveni primitori, dintre acei pomeniți în analele Basarabiei de altădată. După prima cunoștință, descopereai calități nebănuite la acești provinciali sentimentali, care îți manifestau o dragoste cu adevărat românească, străină – doar – de orice socoteli egoiste și de ritmul riguros al actualității. Un trai senin de oraș moldovenesc, îmbelșugat și patriarhal, cu frumoase tradiții și obiceiuri, vesele petreceri, dar și porniri nobile, culturale și artistice...”

***

Cum orice selecție este marcată de subiectivitate, ne-am asumat gestul, fără a pretinde exhaustivul și lăsând paginile antologiei deschise completărilor. Ne-am propus doar un demers modest în vederea încurajării culturii memoriei urbane și a relevării spiritului locului decelabil în palete istorice, etnoculturale, spațial-urbanistice etc. Alte garnituri publicistice referitoare la chipul și identitatea Chișinăului sunt pregătite, în vederea unor eventuale apariții editoriale – dacă publicul cititor își va manifesta interesul pentru acest tip de rememorări, menite să releve potențialul Chișinăului, patrimoniul său peisagistic, arhitectonic și uman de excepție.

DIANA VRABIE

MIHAIL SADOVEANU

Ziua de 24 ianuarie la Chișinău

Ziua de 24 ianuarie la Chișinău.

Mi se pare că visez. Rostesc încet cuvintele. Îmi apar ca o stranie împerechere. În juru-mi se întinde un oraș mare, cu străzi largi și drepte, cu firme străine. Pe bulevardul din centru statuile vechiului țarism sunt acoperite. În turnul cel mare al Mitropoliei bate clopotul, chemând poporul la serbarea națională a României. Drapelul tricolor fâlfâie în toate părțile.

În ziua senină și liniștită de iarnă goală, fără zăpadă, trec încet prin mulțimea care se îmbulzește spre sunetul clopotului.

Ce s-a întâmplat în acest oraș, care un veac a stat pentru sufletul românesc ca supt o negură? Ce chemare nouă a străbătut aici, ca și-n întreaga țară? Prutul nu mai este un ocean de despărțire. Lanțurile românismului de aici au căzut cu mare sunet.

Acum câteva zile chiar, în capitala Basarabiei stăpânea teroarea. Domnia soldaților anarhiei era tot așa de cruntă ca și vechiul țarism. Și, deodată, s-a făcut lumină. Hotarul Prutului s-a deschis. Oastea românească a străbătut dincoace, aducând liniștea. Lumea a răsuflat, ca după un vis rău. Ș-acum pretutindeni trec oameni cu fețele luminate spre neconținutul zvon al arămii.

S-au luminat inimile. Frații au chemat pe frați. Suntem încă nedumeriți, – dar simțim cu toții, cu inimi calde și cu ochii plini de lacrimi că se plinesc destinele neamului nostru și că vremea

Respondește după grele încercări, și pentru noi începutul dreptelor răzbunări.

La Mitropolie, în curtea largă, stau înșiruite batalioanele, cavaleria și tunurile noastre. Sunt ostași căliți în atâtea lupte grele, care s-au bătut în toate colțurile românismului. Au o înfățișare serioasă și marșală. Ei reprezintă aici ordinea, după furtunile anarhiei. Citești pe fețele celor mai simpli soldați, conștiința înaltei datorii naționale, pentru care Patria i-a trimis aici.

În catedrală slujbă solemnă. Aud rugăciuni și cântări românești.

— Le-aud pentru întâia oară, îmi spune cineva. Aici era odinoară cetatea rusificatorului arhiepiscop Serafim, în care nu putea pătrunde cuvântul românesc. Nu numai cuvântul românesc nu putea străbate – dar nici umbra măcar a unui umilit preot moldovean de la sate ...

Acum înaltul prelat rus, într-un discurs larg, salută oștile care au adus pacea și înaltă rugăciune pentru slăvitul Regele Ferdinand I, pentru Principele Carol și pentru întreaga dinastie a României ...

Curând, afară, în zvonul puternic al clopotelor și-n sunetul muzicilor militare care intonează imnul regal, generalul trece în revistă șirurile de oșteni. Pihota și husarii moldovenești ai Basarabiei salută și ei, cu glasul și cu muzica lor, pe regele României. Aeroplane trec pe deasupra mulțimii înțesate, virând îndrăzneț și salutând din limpezimea cerului cea dintâi serbare românească de pe pământul Basarabiei.

Aclamații, urale, zvon de clopote, furnicar de multime. Urmează defilarea. Am o ciudată senzație, când văd pe bulevardul larg al Chișinăului șiragurile luptătorilor de la Oituz, Mărăști și Mărășești, cu baionetele lucind. Bronzați de vânturi, suferințe și ger, ei poartă în țara fraților drapelele României, – simbolicele drapele ale eroismului și energiei lor fără seamăn. O, nu sunt soldați de paradă. În ochii lor tragică și adânci lucește voința nebiruită a unui vrednic popor.

Îi privește toată lumea. Numai țarii rusești, pe soclurile lor, au fețele mascate...

La Casino, se primesc felicitările. Se țin cuvântări calde. Apoi, deodată, spontan, toată lumea ieșe afară. Muzica intonează *Hora unirii* și frați cu frați din Basarabia, din România și în celelalte țări ale neamului românesc se prind de mâna și în șiraguri, în mijlocul uralelor, încep danțul înfrățirii. E o însuflețire de nedescris. Nimenea nu s-a așteptat la aceasta. Hora aspirațiilor noastre seculare se întinde sub cerul senin al Chișinăului – și pretutindeni în juru-mi văd fețe strălucind de veselie și ochi plini de rouă ...

Bătrâni basarabeni își fac semnul crucii.

— Doamne Dumnezeule... oftează cineva lângă mine. Altceva nu mai pot spune. Mă-ntorc.

Văd un bătrân cu barba albă. Stă cu ochii ațintiți asupra dăncuitorilor. Încet, cu mâna tremurătoare, își șterge lacrimile năvalnice...

Sunt clipe în viață, clipe de adâncă emoție, aşa de dramatice și de zguduitoare, când parcă ai impresia că pulsăția vieții trebuie să se opreasca... Ceea ce ar mai urma, parcă nu mai are niciun rost. Simțirea aceasta de aspru fior m-a încercat în acele clipe – și mi-au picurat în inimă, ca niște lacrimi inflăcărate, cuvintele evanghelice: – Acum slobozește, Doamne, pe robul tău în pace...

În jurul meu sună muzicile și se învârtă hora frăției ...

[„România” (Iași), An. II, nr. 330, 31 ian. 1918, p. 2]

Spre Chișinău – Prutul – Zi de târg la Ungheni

De la Iași la Chișinău în automobil...

Sase ore de drum. Ploaia nu căzuse încă și praful zăcea pe drumuri de o palmă. Zic: pe drumuri, căci dincolo de Prut, de la Ungheni la Chișinău, de șosea nu poate fi vorba, ci numai de drumuri bătute. Carele, căruțele și automobilele și le croiesc, pe dreapta, pe stânga, sus, jos, cum le vine mai la îndemână. Ce trebuie să fie pe aci în perioada „rasputiței”, adică a începutului primăverii, când topirea zăpezii face toate drumurile Rusiei impracticabile, îngropând roțiile vehiculelor în noroi! Mi se lămuște că nu trebuie așteptată „rasputiță” și că mai multe zile de ploaie ajung pentru a produce efectele ei.

La Ungheni am stat în copilărie adesea pe malul românesc al Prutului și am căutat să surprind silueta uriașei Rusii. Ca adolescent, am avut o oră de pământul țărilor... La Prut se sfărșea Europa, cu civilizația și libertatea ei, dincolo începea secția a treia, temnițele, Pohodul na Sibir, iar ca unic punct luminos Rusia subterană, luptătoare, încrezătoare în vitorul poporului, al omenirii, Rusia martirilor și eroilor...

Acum, pe lângă podul drumului de fier, altul improvizat lasă trecere liberă călătorului. „Tamojna”, adică mult temuta și riguroasa vamă, nu mai există. Și tamojnicul a dispărut... Poate că a trecut și el Nistrul.

***

În Unghenii din stânga Prutului e zi de târg. Târgul e mare. Sute și sute de care și căruțe, sute de țărani și țărance, vând și cumpără. Portul rusesc s-a impus mai ales la bărbați, deși sub

acest port recunoști lesne tipul moldovenesc. Un rând nesfârșit de femei șade de-a lungul drumului. În fața lor ceva zarzavaturi sau fructe de vânzare, sub braț o găină. Șed și nu vorbesc, nici nu strigă. Așteaptă cu răbdare cumpărătorul, pe care nu-l trag de mânească.

Unde am citit descrierea unui târg asemănător? În amintirile deportaților în Siberia? Sau în descrierile realiștilor ruși?

O sută de ani de conviețuire cu Rusia n-au putut trece fără a lăsa urme, mai cu seamă în manifestațiunile exterioare ale vieții. Cele interioare, sufletești, au rămas moldovenești... Ascultă-i pe cei doi ruși de colo, cu părul tuns rotund la ceară, cu cămașa roșie peste pantaloni prinși cu o curea la mijloc, cu șapca mușcalească: vorbesc moldovenește!

***

În prima jumătate a drumului de la Ungheni la Chișinău, peisajul e monoton, puțin atrăgător, dar în a doua jumătate a drumului se înviorează, prezintă o bogată vegetație, acum înapoiată din cauza secetei, și încântă ochiul prin sinuozațiile sale, prin permanenta variație dintre deal și vale, cu lanuri și ogoare care se țin lanț și care ne arată ce ar fi fost dacă cerul s-ar fi îndurat și ar fi deschis la vreme cataractele sale...

Satele au absolut caracterul celor moldovenești, numai că denotă mai multă bunăstare. De altfel impresia este că întreaga regiune e prea puțin populată, aglomerațiile de locuințe omenești succedându-se la distanțe foarte mari.

Drumul pentru care se ține când lângă calea ferată, când se depărtează de dânsa.

La un moment dat vedem într-o mică stație numeroase linii de garaj și pe ele grămadite una într-alta sute de locomotive. Sunt locomotive de ale căilor noastre ferate. Când s-a crezut că înaintarea germană va continua și dincolo de Mărășești, s-a hotărât salvarea parcului nostru de mașini prin evacuarea în Rusia. Dar se știe că liniile rusești au altă lărgime decât ale noastre. S-a

Reștrâns deci în toată grăboajo prelungire a căii noastre mai înguste până unde s-a putut, și s-a putut până aci, la o depărtare destul de mică de Prut. Aci sutele de locomotive au fost parcate, fără a putea fi acoperite și fără a putea fi vopsite. Expuse tuturor intemperiilor, ele s-au ruginit și se pare că astăzi nu mai au altă valoare decât cea a fierului vechi. Sute de milioane s-au prăpădit astfel... Dar mai mare încă decât valoafarea în bani sunt valorile economice care s-au pierdut prin faptul că aceste mașini ar fi fost de un ajutor enorm pentru restabilirea și întremarea economică a țării, acum după război. Și aceasta e una din nesocotințele modului cum a fost condus războiul nostru!

***

Urme de ale războiului se văd de-a lungul drumului. Schelete de cai însemnează locurile pe unde au trecut armatele muscălești. Ele zac pe marginea drumului, schelete lamentabile și hidroase, încă în descompunere, un simbol al halului în care se găsește marele și altă dată atât de temutul imperiului al Țărilor.

Într-o gară stau parcate sute de chesoane, care sanitare, tunuri, unele de calibrul mare, tot material rusesc, alte milioane ruginate și pierdute.

Dar automobilul parcă se înfiripează de ce se apropie de țintă. Numai 20 de verste mai sunt până la Chișinău. Urcăm un deal, cu pantă destul de repede. Din vârful lui zărim contururile capitalei Basarabiei... Curând intrăm în raza orașului. O linie îngustă de tramvai electric e primul indiciu. Drumul devine deodată șosea pietruită și plantată de ambele părți... Parcurgem repede vechiul oraș cu ulițele lui întortocheate. Intrăm în cel nou – dar despre el, altă dată.

[„Lumina” (București), An. II, nr. 301, 4 iul. 1918, p. 1]

ION C. TEODORESCU

Impresii din Basarabia

Din frageda copilărie am avut pentru Basarabia o atracție și o simpatie deosebite. Primele lacrămi amare le-am vărsat și cea dintâi grea suferință am simțit-o când ni s-au „răpit” cele trei județe de peste Prut. Niciodată nu m-am putut împiedica, de atunci încă, de a mă sfârși de jale și de a tremura de mânie ori de câte ori auzeam sau vedeam scris cuvântul *Basarabia*, și simțimintele acestea erau cu atât mai vii cu cât mereu parcă zăream plutind deasupra numelui provinciei furate cuvintele „lasciate ognì speranza”.

V-amintiți, voi cititori bucureșteni, ce s-a petrecut în sufletele și-n mințile tuturora când, prin aprilie 1918, negrul cer al vieții noastre cele ticăloase a fost brăzdat de știrea că „Repubica moldovenească s-a unit cu România”? Eu unul vă mărturisesc că mi-am simțit inima tresăriind ca zbuciumată de un curent electric și capul învărtindu-se de amețeală. Uluit mi-am cuprins pieptul cu o mâna și fruntea cu cealaltă, înțelegând atunci pentru întâia oară cum e cu putință ca bucuria să te ucidă sau să te înnebunească.

Multe și felurite motive am avut ca să fiu potrivnic politicii ce s-a dus, iar între acestea figurează marea iubire amestecată cu amără gândire ce o purtam Basarabiei noastre, știind, pe deasupra, STIIND, zic, că *acum va reveni copilul la sănul mamei*

Dați-mi voie să intercalez aci o anecdotă, cam glumeață dar absolut tipică și care mi se pare că rezumă și hotărăște minunat discuțiile nesfârșite între partizanii unui război spre Orient sau spre Occident.

Cândva fui întrebăt:

Dacă te-ai afla pe puntea unui vapor și ţi-ar cădea în valuri mama, soția și fata – pe care ai încerca să-o scapi mai întâi?

Nu-i tocmai lesne de hotărât. Dar autorul anonim al anecdotei a avut el grija, ca de obicei, să ne dea soluția cea mai bine chibzuită a cazului. De aceea întrebătul răspunse, foarte repede și scurt:

Pe acela care-mi va fi mai la îndemână.

Negreșit. Mai poate încăpea aci calcul și ezitare?

Mai la îndemână ne era Basarabia, una din surorile în nevoie. Cazul ei era și cel mai oportun, și cel mai grabnic, și cel mai grav. Era deci firesc și logic să întindem mâini salvatoare spre acela care se afla și cu apa la gură, și cea mai la îndemână de a fi scăpată de la pieire. Alții au crezut însă că e mai înțelept ca, trecând peste capul Basarabiei ce se scufunda, grăbindu-i astfel moartea cea sigură, să alerge spre cele care se luptau mai în deținute cu valurile numai până la brâu.

Dar să lăsăm deocamdată toate acestea.

Voiam numai să vă spun de ce m-am agățat cu nespusă bucurie de prima ocazie de a merge peste Prut, despre care călătorie să să vă dau aci câteva notițe și icoane.

***

Când am trecut „Prutul, râu blestemat”, luna plină, cu pânza-i de lumină melancolică și nesigură, îți trimitea din toată prietenia o impresiune de vis. Părea că intri în lumea de pe tărâmul celălalt.

Dar la lumina hotărâtă și strălucitoare a Soarelui cel dător de viață, ogoarele rodnice, dealurile, apele, satele, întreaga

înfațisare a ținutului te facea să crezi că te află dincoace de foșta graniță, în dulcea țară a Moldovei. Căci Basarabia nu-i de către o prelungire, în toate, a pământurilor dintre Carpați și Prut. Moldova și Basarabia sunt ca două surori gemene îmbrățișate, atât de mult își se aseamănă nordul cu nordul, mijlocul cu mijlocul, sudul cu sudul. Până și direcțiunea și mărimea dealurilor e cam aceeași, iar la poalele ambelor țări se întind câmpii la fel.

Deosebirile se arată numai în amănuite, dar cât de importante sunt totuși și cât sunt de triste pentru noi aceste amănuinte!

Toate satele răsarînă în drum ca niște imense cuiburi de verdeață. Fiecare casă e pierdută în mijlocul unei livezi de pomi roditori. Din turmele de vite ce pasc pe câmp, se deslușesc cele mai felurite culori de păr, semn de corcitură, adică doavadă că să fie adus aci nenumărate soiuri de prin multe țări, spre a li se îmbunătăți rasa. Un cârd de vite cornute moldovenești își se înfațisează alb aproape uniform: rasă staționară, nepăsare, tipic; unul basarabean e cât se poate de bălățat: grija de îmbunătățire, atenție, progres.

Cu toate că linia Chișinău-Ungheni era poate cea mai puțin umblată și cea mai neimportantă din tot imperiul rusesc, un fel de linie moartă, și cu toate că în vremea războiului, până în cele din urmă zile, a avut dimpotrivă să ducă greul transporturilor și să fie încă și în puterea unei revoluții care a dat doavadă de mare brutalitate în fapt – această linie te surprinde în primul rând, față de liniile noastre, prin gări și stații mai spațioase și printr-o mai bună stare de întreținere a clădirilor.

Singura decepție este gara Chișinăului, cu totul nedemnănată, din toate punctele de vedere, de orașul pe care-l deservește.

Când am ajuns în capitala Basarabiei, pe la 8 iun. dimineață, de unde în ajun fusese o zi caldă și frumoasă, ne-a întâmpinat, la coborârea din vagon, un aspru crivăț și un cer posomorât. Părea că-i ultima sfârșitare a nordicului imperiu rusesc de a ni se pune în cale și de a ne aminti despre existența lui cea apăsațoare și plumburie.

Ca scoborători ai vechilor și superstițioșilor romani, să zicem și noi că zgribulirea trupului și întristarea sufletului de la primii pași pe acest pământ să fie, și numai întru atât să fie, partea soartei nemiloase, jertfa dată Nemesisei.

În adevăr, figurile radioase și mâinile întinse ale celor ce ne ies înainte pe peron, ale gazdelor noastre, căci suntem aşteptați aici, ne înveselesc repede și ne fac să nădăjduim într-o petrecere plăcută în Capitala Basarabiei.

Impresii din Basarabia. Capitala țării

Vă puteți lesne închipui dacă am deschis ochii mari și mi-am mișcat mereu capul în toate direcțiile, când am parcurs capitala Basarabiei! Și era și de ce. Înfățișarea orașului e din cele mai interesante.

Pozitia lui e pitorească. Cu poalele pe vale, unde se află și strada principală, Chișinăul se odihnește comod pe coasta dulce a unui deal, încoronându-i muchea. Dincolo de muchie se întinde o altă vale, foarte largă, plină de grădini minunate, care se isprăvesc tocmai departe, la malul unui pârâu ale cărui unde scăpesc în soare. Dincolo de acest pârâu începe regiunea rurală, satele toate purtând nume moldovenești, căci județul Chișinău e populat aproape numai de români.

Ceea ce te impresionează în primul rând e lărgimea, spațiul. Între gară și capătul extrem al Centrului, spațiul e chiar prea de măsurat. Locurile virane, imense, se țin lanț, de-abia întrerupte de câteva clădiri.

Străzi aproape că n-am văzut, ci numai bulevarde, și acestea de o lărgime excepțională.

Mai toate casele mai bogate, precum și multe clădiri publice și localuri de școală, sunt înconjurate de grădini foarte mari, cele mai multe plantate cu vie și pomi roditori. Am cunoscut o „vila”, nu prea departe de centrul, așezată în mijlocul a șapte fâlcii de pomi și trei de vie, o vie minunată, al cărei produs era un deliciu.

O adevărată moiește într-o capitală de provincie.

Aproape toate aceste bulevarde spațioase se întrelapă în unghi drept, iar mai de după fiecare colț vezi până la bariera orașului.

Afară de rare excepții, imensitatea aceasta e mărginită de case mici și despărțite de grădini, astfel că în majoritatea lui Chișinăul prezintă o înfățișare semi-rurală.

Din această pricina, din lipsa aceasta de caracter orășenesc, în înțelesul și după aspectul occidental, îi vine greu cuiva, la început, chiar dacă natura l-a dotat, cum e cazul meu, cu un deosebit simț de orientare, să se poată lesne desluși asupra punctului în care se află.

Monotonia asta de loc și de verdeată, care-ți dă impresia de oraș croit din ordin și după plan de sus, e răscumpărată, deși nu în mod fericit, de varietatea esențelor din care sunt săditii pomii.

De-a lungul sforii inginerului, care n-avea, se vede, alt ordin decât să alinieze larg și lung, fantzia proprietarilor și-a dat drumul nestingherită. Unuia i-au plăcut castanii, altuia stejarii, unui al treilea teii, și aşa mai departe, încât fiecare bucătică de bulevard a fost plantată cu o esență deosebită. Atotputernicia autoritatii n-a putut doar decât să caute a-i tunde și fasona la aceeași înălțime. Încolo e un adevărat babel de copaci.

Ca să sfărșesc cu străzile, în partea lor publică, voi remarcă încă două lucruri.

Trotuarele, cele de-o lățime cât o stradă largă de-ale noastre, sunt meschin pavate la mijloc cu câte o cărare de cărămidă, semn că țara e lipsită de piatră; iar străzile sunt asternute cu un fel de piatră cubică, atât de rău cioplită, și aşa de puțin cubică, încât din primul moment ce-ți apleci ochii la picioare cu o oarecare atenție, înțelegi imediat că pe acele străzi a meșteșugit odată și odată faimoasa „ciupeală” a renumitei birocații rusești.

Oriental extrem e reprezentat prin lipsa de canalizare – sau poate că grija curățirii târgului a fost lăsată în seama aerului care, mulțumită lărgimii, lungimii și regularității, mătură străzile fără